

Asia: VN/25123/2024

## **Kansallisen ennallistamissuunnitelman ympäristöarviointia koskeva suunnitelma**

### **Lausunnonantajan lausunto**

**Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

VN/25123/2024

Lausuntopyyntö koskien kansallisen ennallistamissuunnitelman ympäristöarviointia koskeva suunnitelmaa.

Suomen Vesiensuojelun keskusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua suunnitelmasta

Kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa on useita vesiensuojeluun liittyviä toimenpiteitä, jotka keskittyvät vesistöjen tilan parantamiseen ja ekosysteemien palauttamiseen. Näihin kuuluvat muun muassa:

- Suo-ojien tukkiminen: Tämä auttaa palauttamaan soiden luonnollisen vesitasapainon ja vähentämään vesistöihin päätyvän ravinnekuormituksen määrää. Suo-ojien tukkiminen, tai vesitason sääteleminen soilla on kannatettava toimenpide vesiensuojelun kannalta.
- Joki- ja purouomien ennallistaminen: Vesistöjen luonnontilan palauttaminen parantaa veden laatua ja tukee vesieliöstön monimuotoisuutta. Joki- ja purouomien ennallistaminen vaatii mittavia resursseja erityisesti jokiomien ennallistamiseen. Tähän kokonaisuuteen liittyvillä toimilla on merkittäviä vesiensuojelua edistäviä vaikutuksia, koska vaikutukset koskevat koko ekosysteemiä.
- Valuma-alueiden kunnostaminen: Soiden ja kosteikkojen ennallistaminen vähentää vesistöjen rehevöitymistä ja parantaa rannikkovesien tilaa. Jokien ja purojen kunnostaminen on osa valuma-alueen kunnostusta. Näiden lisäksi järvien kunnostuksella ja peltojen ja metsien vesitalouden hallinnalla edistetään valuma-aluekohtaista ennallistamista. Kaikessa vesiensuojeluun liittyvässä toiminnassa tulisi lähteä aina valuma-alue tarkastelusta.

- Maatalousympäristöjen vesiensuojelutoimet: Näihin kuuluu esimerkiksi suojavyöhykkeiden perustaminen vesistöjen läheisyyteen, mikä vähentää maataloudesta tulevien ravinteiden ja kemikaalien päätymistä vesistöihin. Toimenpiteet eivät ole suoraan ennallistavia, mutta ne voivat tukea valuma-alueen ennallistamista.

Ennallistamissuunnitelman tavoitteena on parantaa vesiekosysteemien tilaa ja edistää luonnon monimuotoisuutta samalla, kun otetaan huomioon ilmastomuutoksen vaikutukset ja yhteiskunnalliset tarpeet. Kansallisen ennallistamissuunnitelman vesiensuojelutoimenpiteet vaikuttavat vesiekosysteemeihin monin tavoin. Ennallistamissuunnitelman tavoitteena ja lähtökohtana tulee olla vesiekosysteemin tilan parantaminen. Yhteiskunnalliset tarpeet eivät saisi ajaa luonnon monimuotoisuuden lisäämisen yli. Hankkeissa, joissa on yhteiskunnallinen tarve, tulisi suunnitella alueille, joissa näistä olisi mahdollisimman vähän haittaa. Samalla erityyppisissä hankkeissa, esimerkiksi kaivoshankkeissa, tulisi aina käyttää parasta mahdollista tekniikkaa ja ehkäistä kaikki ympäristöhaitat. Tämän päivän tekniikalla tämä on mahdollista.

Ennallistamissuunnitelmassa korostetaan ekosysteemien kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa huomioidaan eri elinympäristöjen väliset yhteydet ja pyritään toteuttamaan ekosysteemirajat ylittäviä toimenpiteitä. Tämä tarkoittaa, että vesiekosysteemien parantaminen ei tapahdu erillään muista luonnon ennallistamistoimista, vaan se on osa laajempaa luonnon monimuotoisuuden turvaamista.

Vesiekosysteemien suojeluun liittyy monia toimenpiteitä, jotka tähtäävät vesistöjen tilan parantamiseen ja ekosysteemien kestävyys turvaamiseen. Joitakin keskeisiä toimenpiteitä ovat:

- Maankäytön ohjaaminen: Rakentaminen ja maankäyttö suunnitellaan siten, että ne eivät haittaa vesiekosysteemien toimintaa. Rakentamista tulisi ohjata alueille, joka on jo otettu rakentamisen piiriin.
- Suojavyöhykkeiden määrittäminen: Kosteikoille ja vesistötyypeille asetetaan suojavyöhykkeitä, jotka vähentävät ihmistoiminnan haitallisia vaikutuksia. Suojavyöhykkeitä ja hulevesien hallintaan liittyviä kosteikkoja tulisi olla myös rakennetuilla alueilla.
- Vieraslajien hallinta: Haitallisten vieraslajien torjunta ja ekosysteemien luonnollisen tasapainon ylläpitäminen ovat keskeisiä suojelutoimia. Vieraslajien torjunnassa tulisi kehittää ja ottaa käyttöön myös luonnonmukaisia menetelmiä.
- Ravinnekuormituksen vähentäminen: Maatalouden ja teollisuuden päästöjen hallinta auttaa estämään vesistöjen rehevöitymistä. Ravinnekuormituksen vähentämisessä tulisi lähtökohtana olla aina valuma-alue lähtöinen suunnittelu ja toteutus. Pienillä hankkeilla voidaan samalla vesistöalueilla vesiensuojeluhankkeen tulokset tehdä mitättömiksi esimerkiksi hankkeella, jolla on tavoitteena vain maatalouden vesienhallinta. Suunnittelu ja toteutus tulisi tehdä myös vesiensuojelu osaavien organisaatioiden kanssa yhdessä.

- Ekologinen kunnostus: Huonokuntoisiksi luokiteltujen vesiekosysteemien kunnostussuunnitelmat auttavat palauttamaan niiden luonnollisen tilan. Vesiekosysteemien ekologisessa luokittelussa tulisi vihdoin päästä kansallisiin tavoitteisiin.
- Vesienhoidon ohjelmat: Esimerkiksi Ahti-ohjelma pyrkii vähentämään ravinnekuormitusta ja parantamaan vesiekosysteemien tilaa Suomessa. Tämän tyyppisten hankkeiden osalta tulisi näitä ohjata laajasti eri vesistöalueille.

Kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa on jo monia hyviä tavoitteita, mutta siihen liittyy myös kehityskohteita. Joitakin esiin nousseita parannettavia asioita ovat:

- Tarkemmat seuranta- ja arviointimenetelmät: Ennallistamistoimenpiteiden vaikutusten seuranta ja arviointi vaativat vielä tarkempia mittareita ja pitkäaikaisia tutkimuksia. Tämän osalta Suomessa on menty liian paljon kaupalliseen toimintaan, jossa pitkäjaksoiset seurannat ovat hanakalia toteuttaa. Näiden osalta kilpailutuksissa tulisi huomioida myös toiminnan yhteiskunnallinen merkitys ja yleishyödyllisyys.
- Rahoituksen varmistaminen: Ennallistamistoimenpiteiden toteutus edellyttää riittävää ja pitkäjänteistä valtion osoittamaa rahoitusta. Tämän osalta vesiekosysteemien ennallistamiseksi tarvitaan sitoutumista yli hallituskausien meneviin rahoituksiin. Valtion ympäristöhallinnon budjettiin tulee varata riittävä määräraha ennallistamistoimenpiteiden toteutukseen. Ympäristöhallinnon tulee jatkossakin vastata rahoituksen jakamisesta toimenpiteille eri rahoitusohjelmien kautta. Toimenpiteiden toteutusta uusilla innovatiivisilla menetelmillä tulee selvittää, kuten yksityisellä rahalla tai yritysten rahoittamina, mutta ennallistamistoimenpiteiden toteuttamisen perusteena ei saa olla taloudellisilta kustannuksiltaan edullisimman ratkaisun hakeminen. Toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi tulee perustua vesialan asiantuntijoiden tuottamaan ja analysoimaan tietoon.
- Yhteistyön vahvistaminen: Eri sidosryhmien, kuten maanomistajien, kuntien ja ympäristöjärjestöjen, yhteistyötä voidaan edelleen kehittää, jotta toimenpiteet toteutuvat tehokkaasti. Yhteistyön edistämisessä eri osapuolten näkemysten yhteensovittaminen ja sitouttaminen tehtävään työhön tulee erityisesti huomioida.
- Käytännön toteutuksen haasteet: Joidenkin alueiden ennallistaminen voi olla vaikeaa esimerkiksi maankäytön tai infrastruktuurin vuoksi, mikä vaatii joustavia ratkaisuja. Ennallistamista ei myöskään tule tehdä alueilla, joissa sen tulokset ovat kyseenalaisia. Käytännön toteutuksissa vesiekosysteemien osalta alueellisissa vesiensuojeluyhdistyksissä on asiantuntemusta. Tämä asiantuntemus auttaa nimenomaan etsimään ja toteuttamaan alueellisesti ennallistamishankkeiden kohteita. Alueellisissa vesiensuojeluyhdistyksissä on myös pitkäaikaista seurantatietoa vesiekosysteemeistä ja tietoa niiden tilasta.

Helsingissä 5.6.2025

Jari-Pekka Pääkkönen

Hannu Moilanen

Hallituksen puheenjohtaja, FT

Toiminnanjohtaja, HTM, Iktyonomi AMK

Vesiensuojelun keskusliitto

Moilanen Hannu  
Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry